

קול צופיין

קול צפּיין נְשָׂאוֹ קוֹל יְחִדּוֹ יְרַנְּנוּ

גיליון מס 738

ראש השנה ע"ה השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציין הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמוסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

תקע בשופר גדול להרותנו

זכרון תרועה מקרא קדש

זיכרוני ואזכרכם

ראש השנה נקרא בתפילה "יום הזְכָרוֹן", כדרך שהתורה קוראת לו: "זְכָרוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ" (ויקרא כג כד). חכמינו אומרים כי המשמעות של יום הזיכרון היא גם הזיכרון שאנו מזכירים את חסדי ה', וגם הזיכרון שה' זוכר אותנו. "אמר רבי אבהו למה תוקעין בשופר של איל? אמר הקדוש ברוך הוא תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני" (ראש השנה טז ע"א).

זיכרון של אהבה

עשרה פסוקי הזיכרון שאומרים בתפילת מוסף של ראש השנה עוסקים בזכירת ה' אותנו. זיכרון של רחמים. זיכרון של אהבה. זיכרון שמביא גאולה. הפסוק הראשון נאמר על נח: "וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת כָּל הַחַיָּה וְאֶת כָּל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתְּבָרָה, וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים רוּחַ עַל הָאָרֶץ וַיִּשְׂפּוּ הַמַּיִם" (בראשית ו יח). זהו זיכרון של רחמים, זיכרון הברית שאלוקים כרת עם נח קודם כניסתו לתיבה.

ביציאת מצרים אלוקים זכר את הברית שכרת עם האבות וגאל את הבנים: "וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם, וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב". זיכרון ה' התעורר מתוך צעקת בני-ישראל. וכן נאמר: "וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מֵעַבְדִּים אֲתָם, וְאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי".

גם הגאולה העתידה באה מתוך זיכרון הברית: "וַיִּזְכְּרֵנִי אֲנִי אֶת בְּרִיתִי אוֹתָךְ בִּימֵי נְעוּרָיִךְ, וְהִקְיִמֹתִי לְךָ בְּרִית עוֹלָם". זכר אהבת כלולות: "הֲלֹךְ וְקָרָאתָ בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַיִם לֵאמֹר כֹּה אָמַר ה' זְכַרְתִּי לְךָ חֶסֶד נְעוּרָיִךְ אֲהַבְתָּ כְּלוּלֹתַיִךְ, לְכַתֵּךְ אַחֲרַי בְּמִדְבַר בְּאָרֶץ לֹא זְרוּעָה". זיכרון של רחמים: "הֲבֵן יָקִיר לִי אֶפְרַיִם אִם יֶלֶד שְׂעִשׁוּעִים כִּי מִדֵּי דְבָרֵי בּוֹ זָכַר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד, עַל כֵּן הִמּוּ מַעֲי לֹ רַחֵם אֶרְחַמֶנּוּ נְאֻם ה'". זיכרון שמביא קיבוץ גלויות.

ערב סליחות
מרכזי
בכותל המערבי

מיסודו של מרן
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

לעני העוֹנָה בְּעֵת רִצּוֹן עֲנֵנוּ

בחצות

ביום שני ה' תשרי (אור ליום שלישי ו' תשרי)

במעמד

מו"ר הרב שמואל אליהו שליט"א

המקובל האלוקי הרב ישועה בן שושן שליט"א

ראשי ישיבות, רבנים ואישי ציבור

קהילות המעוניינות להצטרף ניתן להתקשר לאיגוד

רבני קהילות ע"ש הרב מרדכי אליהו 1-800-555-838

תמונה: 881

רבני קהילות
מט"ס הירושלמי

קהילות המעוניינות לערוך סיור עצמאי
נא להתקשר ל- 1700-555-838
בנוסף ניתן לתאם סיור הכנה לסליחות

אחות קטנה – לבקש אהבת כלולותיה

עם ישראל הוא אחות

בקהילות רבות נפתחת תפילת ראש השנה בפיט "אחות קטנה": "אחות קטנה, תפלוטיה. עורקה וזונה, תהלוטיה. אל נא רפא נא למחלוטיה". האחות הזאת היא אנתנו. העם הקטן מכל העמים, שעורך ומסדר את תפילותיו לקראת ראש השנה.

המקור של השם הזה הוא כמובן בשיר השירים (ח, ה), שם נקרא עם ישראל אחות קטנה על שם החיבה שבדבר. על שם האהבה שאוהב את בתו הקטנה. האבא הוא, כמובן, הקב"ה שאוהב את ישראל אהבה עזה: "כי עזה כפונת אהבה קשה כשאל קנאה רשפיה רשפי אש שלהבתיה".

זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך

בפיט "אחות קטנה" אנו מתפללים על החזרת "אהבת כלולותיה" של האחות הקטנה. וחסקה תגביר לחפץ קרבת דודה. ותעביר מלב דאבת נפשה ותסיר. לבקש אהבת כלולותיה. אחד הרמזים על חודש אלול קשור לחיזוק האהבה הזאת.

על המילים האמורות בפרשת ניצבים "את לבבך ואת לבב" נאמר כי ראשי התיבות שלהן הוא אלול. הפסוק בשלמותו עוסק באותה אהבת ה'. "וימל ה' אלוקיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך למען תייר" (דברים ו, ו). לכן הוא מרמז לאלול, שמכין את לבנו ליום הזיכרון שענינו הוא "זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך".

אהבה מימי האבות

בספר דברים משה חוזר ומזכיר לנו פעמים רבות את אהבת ה' (דברים ז) "מאהבת ה' אתכם". משה מדבר הרבה על האהבה שמתחילה כבר באבות, "ותחתת פי אהב את אבתיך" (דברים ד, ז), ומהם נמשכת אלינו. "ואהבך וברכך והרבה וברך פרי בטןך ופרי אדמתך דגנך ותיישך ויצהרך שגר אלפיו ועשתרת צאנך על האדמה אשר נשבע לאבותיך לתת לך" (יא). התורה מדברת על אהבת ה' בעיקר בספר דברים, כיוון שבכל אותן ארבעים שנה שבני ישראל התעכבו במדבר לא היה דיבור עם משה. בימים אלו שה' נוזח בישראל לא שייך לדבר על אהבת ה'. רק כשישראל מתקרבים לארץ ישראל, רק בחודשים שלפני הכניסה לארץ, ה' מתרצה מהנויפה ואפשר לשוב ולדבר על אהבת ה' אלינו.

מתוך אהבת ה' אלינו מתעוררת האהבה שלנו לאלוקים. משה רבנו אומר לנו שאת האהבה הזאת צריך לחזק לפחות פעמיים בכל יום, כמו כל אהבה. לחזק בבוקר ובערב בקריאת שמע, שבה צריכים לזכור גם לפירוש המילים וגם ובעיקר לעורר את האהבה אליו בלבנו.

חסד של קיבוץ גלויות בעקבות אהבת עולם

האהבה הגדולה הזאת מתעוררת שוב בזמן קיבוץ הגלויות. בזמן שישאל מתקרבים לארץ ישראל, כשם שהתקרבו בימי משה רבנו. על קיבוץ הגלויות אומר הנביא ישעיהו (נד): "ברגע קטן עזבתיך, וברחמים גדלים אקבצך: בשצף קצף הסתתתי פני רגע מן מן ובהסד עולם רחמתיך אומר גאלך ה'". רחמים גדולים וחסד עולם.

גם הנביא ירמיהו (א ב) מלמד אותנו כי שעת קיבוץ הגלויות היא שעה שבה ה' מרעיף עלינו אהבת עולם: "מרחוק ה' נראה לי ואהבת עולם אהבתיך על כן משתתף חסד". חסד של קיבוץ הגלויות כהבטחת ה' לרחל אמנו. "הנני מביא אותם מארץ צפון וקבצתיים מיצתתי ארץ גם עור ופסח הרה וילדת יחדו קהל גדול ישבו הנה". "ובאו ורננו בחרום ציון ונהרו אל טוב ה' על דגן ועל תירש ועל יצהר ועל בני צאן ובקר והיתה נפשם פגן

עשרה פסוקי הזיכרון שאומרים בתפילת מוסף של ראש השנה עוסקים בזכירת ה' אותנו. זיכרון של רחמים. זיכרון של אהבה. זיכרון שמביא גאולה.

נה ולא יוסיפו לדאבה עוד".

חסד גדול של בניין הארץ: "עוד אבנך ונגבית בתולת ישראל". חסד בתבואת הארץ: "עוד תטעי כרמים בהרי שמרון נטעו נטעים וחללו". חסד שמלמד על אהבת עולם, ולכן הוא מביא שמחה גדולה: "עוד תעדי תפוך ויצאת במחול משחקים". בזמן הזה יש מקום להתפלל על חידוש אהבת קדומים: "וזכר לנו ה' אלוקינו אהבת הקדמונים, אברהם יצחק וישראל עבדיך".

אל נא רפא נא למחלוטיה

גאולתם של ישראל מביאה גם מחילה גדולה וגם רפואה גדולה: "דרכיו ראייתו ונרפאהו". גם רפואה גופנית, גם רפואה נפשית וגם רפואה של תשובה. כך מסבירה הגמרא (מגילה יז ע"ב) את הפסוק שאומר על השב בתשובה שהוא חוזר בגלל מה שהוא "יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושב ורפא לו". רפואה של תשובה.

כך אנו למדים מהאמור בתהילים "הסלח לכל עונכי הרפא לכל תחלואיכי" (תהילים קג). רפואה שהיא הסליחה שאלוקים סולח לשבים. לכן אנו מברכים בכל תפילת "ח את הברכות הללו צמודות זו לזו. סליחה, גאולה, רפואה. על כן אומרים בפיט הזה: "אל נא רפא נא למחלוטיה. תקלה שנה וקללוטיה, תחל שנה וברכותיה".

בריתו שמר לכם, ותעלו לציון. ואמר: סלו סלו מסלוטיה

גאולה היא גם רפואתה של הארץ. עוד אבנך ונגבית. חלק מהגאולה היא סלילת הדרכים שמאפשרים את העלייה ואת הבנייה של הארץ. כך נאמר בספר ישעיהו (נו ד): "ואמר סלו סלו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי". כן חוזר ואומר ישעיהו (סב): "פנו דרך העם, סלו סלו המסלה, סקלו מאבן, הרימו נס על העמים".

ב"פרקי דרבי אליעזר" (כט) מובאים דברי ר' ישמעאל שאומר: "חמשה עשר דברים עתידין בני ישראל לעשות בארץ באחרית הימים". בין שאר הדברים מונה רבי ישמעאל את פינוי הדרכים.

גלות – זרים אוקלים נחלוטיה, לא השאירו עוללוטיה

חכמינו במדרש שיר השירים אומרים כי היחס לישראל כאל "אחות קטנה" הוא בעיקר אחרי הגלות, אחרי שאומות העולם היו "זרים אוקלים נחלוטיה". אחרי שהרגו באכזריות נער וזקן ו"לא השאירו עוללוטיה". הייסורים הללו מכפרים וכיפרו למעלה ראש.

העובדה שלמרות כל האסונות הללו לא עזבו את בריתו היא סגוריה גדולה על ישראל. למרות האסונות שהגויים הנחיתו עלינו. למרות שהרגו בנו בלי רחמים "ולבך קרעו". למרות שהם בזו את רכושם של ישראל "ובזו איש לו" - בכל זאת לא שינינו את אהבתנו לאלוקים. לא החלפנו את בריתנו. "ובכל זאת לא קמך נענו מעגלוטיה".

בגאולה – הקם משפלות, לראש ממלכת

אנו מבקשים בשעה זו של כניסת החג: "הקם משפלות, לראש ממלכת". ישראל צריכים להיות ראש לכל הממלכות. כך הוא עניינם של ישראל, או בעפר או בכוכבים. "דרש רבי יהודה ברבי אלעי, שתי נפילות אלו, למה? מלמד שאמרו לו, אמה זו משולה לעפר, ומשולה לכוכבים. קשהן יורדין - יורדין עד עפר, וכשהן עולין - עולין עד לכוכבים" (מגילה טז).

לכן בקלות נאמר: "הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה ואתה תרד מטה פטה: הוא ילך ואתה לא תלוננו הוא יהיה לראש ואתה תהיה לזנב". ואילו בברכות נאמר: "ונתנה ה' לראש ולא לזנב, והיית רק למעלה ולא תהיה למטה כי תשמע אל מצות ה' אלוקיך אשר אנכי מצוך היום לשמר ולעשות" (דברים כח). על זה מבקשים לביל ראש השנה: שנהיה לראש ולא לזנב. כביכול, אין דרך אחרת.

מחובקים ושואלים

כשאנו זוכרים את ה' ואת חסדיו ביום הזה, אנחנו מתקנים קלקול גדול שמלווה אותנו מימות דור המדבר. שם חיו ישראל בנסים גדולים. "הפסות הגדלת אֶשֶׁר רָאוּ עֵינֵיךָ הָאֵתָהּ וְהַמִּפְתִּים הַגְּדֹלִים הָהֵם". הקב"ה נשא אותנו "פֶּאֶשֶׁר יִשָּׂא אִישׁ אֶת בְּנוֹ בְּכָל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הִלַּכְתֶּם עַד בְּאָכֶם עַד הַמָּקוֹם הַזֶּה" (דברים א). למרות כל האהבה הזאת, הם היו מסופקים באופן קבוע בנוכחות ה' ובאהבתו. שואלים את עצמם מפעם לפעם "הַיֵּשׁ ה' בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין". על זה אומר משה לבני ישראל בסוף ספר דברים (כט): "וְלֹא נָתַן ה' לָכֶם לֵב לְדַעַת וְעֵינַיִם לְרֹאוֹת וְאָזְנוֹת לְשִׁמֹּעַ עַד הַיּוֹם הַזֶּה". הייתם מחובקים בידיים הכי טובות, ובכל זאת שאלתם האם ה' נמצא בסביבתנו?

עגל של ספק

הספק באהבת ה' גורם להם ליפול כשמתעורר הספק הכי קטן. כשלא ברור אם משה חוזר או לא – "כִּי זֶה מִשֶּׁה הַיֵּשׁ אֲשֶׁר הֶעֱלָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יִדְעֵנוּ מָה הִיָּה לוֹ" – מיד הם מחליטים כי ה' נטש אותם במדבר ומבקשים מאהרן שיעשה עגל זהב שילך לפניהם במדבר במקום משה. בחטא המרגלים הם מגדילים לעשות ומחליטים כי ה' שונא אותם, לא פחות ולא יותר. הם מחליטים שכל מטרת הוצאתם ממצרים הייתה מתוך כוונה להשמידם תוך כדי כבוש הארץ. "וַתִּרְגְּזוּ בְּאֵהָלֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ בְּשִׁנְאָת ה' אֲתָנוּ הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְתֵת אֲתָנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידָנוּ". הם בכלל לא מעלים על דעתם שאלוקים אוהב אותם ורוצה בטובתם.

עמלק בעקבות הספק

רש"י (על שמות יז ח) מסביר למה אחרי שבני ישראל מסופקים "הַיֵּשׁ ה' בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין" כתוב: "וַיָּבֵא עֲמֹלֶק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרִפְיָדָם". עונה רש"י במשל: "משל לאדם שהרכיב בנו על כתפו ויצא לדרך, היה אותו הברואה חפץ ואומר: אבא, טול חפץ זה ותן לי, והוא נותן לו. וכן שניה. וכן שלישיית. פגעו באדם אחד. אמר לו אותו הברואה: ראת את אבא? אמר לו אביו: אינך יודע היכן אני? השליכו מעליו, ובא הכלב ונשכו". כך אומר ה' לישראל: "תמיד אני ביניכם ומזמון לכל צרכיכם, ואתם אומרים: היש ה' בקרבנו אם אין? חייכם שהכלב בא ונושך אתכם ואתם צועקים אלי, ותדעו היכן אני". הכלב הוא כמובן עמלק שעורר את ישראל לפנות לה'. ממש כמו שהסרת הטבעת ונתינתה להמן עוררה את ישראל לתפילה.

נשמות דורנו – נשמות דור המדבר

האר"י ז"ל ב"שער הגלגולים" (הקדמה כ) כותב: "וגם דור המדבר עצמו, עם הערב רב, כלם יתגלגלו בדרא בתראה, כימי צאתך מארץ מצרים. וגם משה יקום בתוכם". כך הוא גם כותב בספר הליקוטים (שמות ב).

אם קלקול דור המדבר היה שלא הכירו בחסדיו הגדולים של הקב"ה, אנו צריכים לתקן במיוחד את הדבר הזה. להבין שכל מה שקורה אתנו אלה נסים גמורים מצד השם יתברך. כך אומר הנביא ישעיהו בנבואות הנחמה (ט): "עַל הַר גְּבֵהַ עָלֵי לָךְ מִבְּשָׂרְתָּ צִיּוֹן, הַרִימִי בִכְחַ קוֹלְךָ מִבְּשָׂרְתָּ יְרוּשָׁלַם". הַרִימִי אֶת קוֹלְךָ שִׁישִׁימֵעַ בְּלֹא מוֹרָא מִמַּלְעֵיגִים. "אֵל תִּירָא". ומה תהיה הקריאה הגדולה? "הִנֵּה אֶלְקֵיכֶם" (מ ט).

זו קריאה כנגד אלו שייחסו את כל נסי ה' בעת הגאולה לפעולות בני-אדם בלבד. אומר להם הנביא: דעו כי בני-האדם שפועלים בלי ברכת ה' – לא עולה בידם כלום. "כָּל הַבְּשָׂר חֲצִיר, וְכָל תְּחָדוֹ פָּצִין הַשָּׂדֶה". רק ברכת ה' במעשי ידיהם של הפועלים מביאה ברכה והצלחה.

ברגע קטן עזבתיו, וברחמים גדלים אקבצו

הנביא ישעיהו אומר: "בְּרַגְעַ קָטָן עֲזַבְתִּיךָ וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֶקְבְּצֶךָ: בְּשִׁעָף קִצְף הַסִּתְרִיתִי פָּנַי רָגַע כְּמוֹךָ וּבְחֶסֶד עוֹלָם רַחֲמִיתִיךָ אָמַר גְּאֻלְךָ ה'". בימינו אנו רואים את החסד הגדול בחוש ממש.

בשנת תרע"ד חיו בארץ האבות 85,000 יהודים. 0.5% מעם ישראל. מלחמות העולם הראשונה הייתה קשה ליישוב היהודי, אבל היא הצמיחה ישועה. כמו כל צרה אחרת בעת הגאולה, בחינת "עת צרה היא ליעקב וממנה יושע" (הגרי"א). במלחמה הזאת כבשו האנגלים את הארץ והחליפו את הטורקים. הם לא נתנו לנו ללקק דבש, אבל במהלך המלחמה הכריז לורד בלפור כי ארץ ישראל צריכה להיות לעם ישראל, מנהר פרת ועד הים הגדול.

אלא שמאוחר יותר הבריטים חזרו בהם, כשם שפרעה חזר בו. הם העדיפו קשרים עם העולם הערבי. הם כתבו "ספרים לבנים" והטילו הגבלות על העלייה. כל זה לא מנע את התרחבות היישוב היהודי בארץ ישראל. אחרי 30 שנות שלטון אנגלי קמה המדינה עם 600,000 נפש. עלינו מ-0.5% בשנת תרע"ד ל-5% בשנת תש"ח. עד שנת תשע"ד גדלנו עוד ועוד, והיום נמצאים בארץ ישראל כמעט 50% מעם ישראל.

עם ישראל עלה גם בממדים אחרים. לפני מאה שנה היינו עם נרדף שלא ידע להגן על עצמו. התקיים בנו "וְלֹא תִהְיֶה לָכֶם תְּקוּמָה לְפָנַי אֲבִיבִיכֶם". הגויים הרגו בנו ללא רחם. במשך מאה שנים למדנו להילחם ולהגן על עצמנו ועל עמנו, והיום אנחנו אחת המעצמות החזקות בעולם.

לפני מאה שנה הארץ הייתה חרבה. "גפריית ומלח שריפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמיח ולא יעלה בה כל עשב". כעת הארץ נותנת פריה בעין יפה. הייצוא החקלאי הוא פאר תוצרת העולם. ערים נבנו. כבישים נסללו. מפעלים הוקמו. מתקיים בנו "עוד אבנך ונבנית".

לפני מאה שנה אנשים מתו מרעב בארץ ישראל. התקיימו על תרומות מחו"ל ועל כספי חלוקה. היום אנחנו הולכים ומתעצמים כלכלית, ונחשבים בין המדינות העשירות בעולם. זו ממש גאולה שמתרקמת מול עינינו. גם עליית יהודים. גם צמיחה כלכלית. גם צמיחה חקלאית. גם בנייה מאסיבית. גם צמיחה צבאית. ועל כולם צמיחה רוחנית גדולה. כל אלה הם דרכי הגאולה לפי מה שהתורה מתארת בכמה וכמה מקומות. תיקון חטא דור המדבר נעשה בזכירה ובידיעה שכל מה שיש לנו כאן עכשיו הוא מעשה ה'. עצת ה' שיעץ על ישראל בימי קדם. שמתגלה בדרך בשר ודם. שמתגלה רק למי שמתבונן בה. שאם לא כן לא נראה אותה. ולמה היא לא ניכרת במבט שטחי? כיוון שהקב"ה מסתיר דרכי הגאולה. כמו שהיה בימי מרדכי ואסתר, גאולה נסתרת.

"ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא" – כי הגאולה תבוא בנסתר ולא בגלוי. בניגוד למה שהיה בימי יציאת מצרים. (רמב"ן).

מי אל פמוך – י"ג מידות העליונות

ותשליך במצלות ים כל חטאתם

הזוהר הקדוש באידרא מונה את י"ג המידות במילים של מיכה הנביא (ז): "מי אל פמוך – חד. נשא עון – תרי. ועבר על פשע – תלת. לשארת נחלתו – ארבע. לא החזיק לעד אפו – חמש. כי חפץ חסד הוא – שית. ישוב ירחמנו – שבעה. יכבש עונותינו – תמוניא. ותשליך במצלות ים כל חטאתם – תשעה. תתן אמת ליעקב – עשרה. חסד לאברהם – חד סר. אשר נשבעת לאבותינו – תריסר. מימי קדם – תליסר". שלש עשרה מידות אלו מְכַנְּנִים אֵל שלש עשרה מידות "אל רחום וחנון" וגו' שהזכיר משה רבנו (זוהר חלק ג דף קלא ע"ב).

סיפורים על הרב זצ"ל

מסירות גוף ונפש

מספר עוזי ברנע, מגבאי בית הכנסת "היכל יעקב": ראש השנה במחיצת הרב אליהו זצ"ל היה חוויה של קדושה והתעלות. עיקר הזיכרון שלי מראש השנה בכל שנה הוא מסירות הנפש והגוף הבלתי נגמרת והבלתי מובנת של הרב.

בלילה הראשון של החג היה הרב מתפלל ודורש בבית הכנסת שלו, "היכל יעקב" שבקריית-משה. השכם בבוקר הגענו כדי לקחת את הרב לתפילת ותיקין. במהלכה היה מראה לתוקע את סדר התקיעות. לאחר התפילה, כשכולנו היינו הולכים לקדש ולנוח, הרב היה עולה מיד לבית הכנסת העליון, שהתפילה שם החלה בזמן הרגיל. שם היה הרב דורש וסומך לתוקע, והיה נשאר עמוס עד לסיום התפילה בשעה 11:30 בערך.

הרב היה הולך לביתו לאכול ארוחת חג, שארכה פחות משעה, כיוון שבשעה 12:30 כבר הגענו ללוות אותו בהליכה רגלית בת כשעה לבית הכנסת של אחיו "רה"ג נעים ע"ה בשכונת הבוכרים. לאורך כל הדרך ליוו את הרב אנשים רבים, שעברו בסבב ליד הרב ושואלים שאלות שהכינו מראש. הרב ענה לכל השואלים, למרות ההליכה המאומצת. השואלים מתחלפים והמשיב יחיד.

כשהגענו לבית הכנסת של הרב נעים היינו קוראים את כל ספר התהילים, מתפללים מנחה ותשליך, ומשם צועדים לרחוב רש"י לשיבת המקובלים "ניוטרברמה" של המקובל "רה"ג דרוי זצוק"ל, שם התפלל הרב בסידור כוונות הרש"ש, יחד עם מניין מכוונים. לאחר התפילה הארוכה צעדנו חזרה מותשים לכיוון קריית-משה, ושוב, מטר של שאלות בלתי פוסק היה מופנה לרב. כשלא היו שאלות היה הרב מנעים לנו את הדרך בסיפורים.

כך היינו עושים גם ביום השני, אלא שביום זה היה הרב מתפלל מנחה בבית כנסת "מוסיוף" ואחר כך נותן שם דרשה ברוב עם כשהוא לבוש בגלימתו הלבנה. לחבריי ולי נדרשו כמה ימי התאוששות אחרי ראש השנה מההליכה ומהתפילות, אבל הרב היה מגיע כבר ביום למחרת לבית הכנסת לסליחות ולתפילת ותיקין.

וּמִשְׁפָּטֵי תִשְׁמְרוּ וְעֵשִׂיתֶם: וְיִשְׁבְּתֶם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְתִּיכֶם וְהָיִיתֶם לִי לְעָם וְאֶנְכִי אֶהְיֶה לְכֶם לְאַלְקִים" (יחזקאל לו, כב).

כך ממש כותב בעל הבן איש חי בלשון חכמים בתפילה שאומרים אחרי ה"תשליך": "כִּי זֹאת הַבְּרִית אֲשֶׁר אֶכְרַת אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַיָּמִים הָהֵם, נְאֻם ה', נָתַתִּי אֶת תּוֹרָתִי בְּקַרְבְּךָ וְעַל לִבְךָ אֶכְתָּבְנָהּ, וְהָיִיתִי לְכֶם לְאַלְקִים וְהָפָה יְהוָה לִי לְעָם. וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת אַחֲיוֹ לֵאמֹר דַּעוּ אֶת ה', כִּי כֹלֵם יַדְעוּ אוֹתִי לְמַקְטָנִם וְעַד גְּדוֹלֵם נְאֻם ה', כִּי אֶסְלַח לְעֵזְבֶנְךָ וְלִחְטָאתֶךָ לֹא אֶזְכֵּר עוֹד."

תשובה כהלכה

אִסּוּר עַל רֶגֶל רִיקָה. בבית הכנסת שלנו נוהגים לקדש לפני התקיעות. האם רצוי לנהוג כך או להמתין עד אחרי התפילה? לא להצטרף לקידוש לפני התקיעות, למרות שיש שנוהגים כך. אין לאכול לפני קיום מצוות "עשה" מהתורה. **מַקְלַחַת חַלְקִית** האם מותר להתקלח ביום-טוב במים שהוחמו על-ידי חזד שמשי? אסור להתקלח כל הגוף. אבל חלקו מותר. **כִּרְכַּה קוֹזֵם הַזְּלִקָה.** הבן איש חי (מקבציאל ב נח יד טו) כותב שבהדלקת נחת ליום-טוב צריך לברך ורק אחר כך להדליק. האם ההדלקה הזאת שונה מהדלקת נחת שבת, ששם אנחנו קודם מדליקים ואחר כך מברכים? בערב יום-טוב שאינו ערב שבת, לברך לפני ההדלקה. **הַחֲזִיקָה אִסּוּרָה מִן הַתִּירָה.** מה מברכים על טורטיה? לאחר בדיקה במפעל ודרך הייצור נמצא שטורטיה מקמח תירס - ברכתה "שהכול". טורטיה מקמח חיטה - ברכתה "המוציא" ולא "מזונות".

בסליחות אנו לא מזכירים כלל את "מי אל כמוך". הפעם הראשונה שאנו מזכירים אותן בימים נוראים היא בתפילה שאחרי ה"תשליך" בראש השנה. אחר כך הן מוזכרות רק בחזרת הש"ץ בתפילות ביום הכיפורים. מדוע אפוא לא מזכירים "מי אל כמוך" כל ימי הסליחות?

"מי אל כמוך" - טמירא דטמירין

הטעם לזה הוא כנראה מה שמובא באדרא רבא (זוהר חלק ג דף קלא ע"ב), ששלוש-עשרה מידות שאמר מיכה, "מי אל כמוך" הן ממקום מאוד גבוה - עתיקא קדישא. "דתינא תליסר מנילן דרחמי מעתיקא קדישא". "לקביל דא אל רחום וחנון וגוי", ואינון לתתא. ואי תימא משה איך לא אמר אליו עלאין. אלא משה לא אצטרדיך אלא לאתך דדינא אשתכח ובאתך דדינא אשתכח, לא בעי הכי למימר. ומשה לא אמר אלא בעידנא דישאל חאבו ודינא הוה תלייא ובגיני כך לא אמר משה אלא באתך דדינא אשתכח. אבל בהאי אתר סדורא דשבחא דעתיק יומין מסדר נביאה. ואינון תליסר תקונין דדיקנא עלאה קדישא טמירא דטמירין. תקיפין לתברא ולאכפייא כל גורי דינין".

תרגום ופירוש: "ג המידות שאמר מיכה הן ממקום גבוה מאוד ומקבילות ל"ג המידות שאמר משה רבנו שנמצאות למטה מהן. ואם תשאל למה משה לא מנה את המידות העליונות שאמר מיכה? עונה הזוהר, שבאותה שעה שאמרן משה היו בני ישראל במקום נמוך, אחרי חטא העגל. ואע"פ שמושה עצמו היה במקום גבוה מאוד, הוא אמר את "ג המידות לפי מדרגתם של ישראל בבחינת "עמו אנכי בצרה". לעומת זאת אמר מיכה הנביא את שלוש-עשרה המידות כפי שהן בשורשן המאוד עליון ומאוד נסתר. "טמירא דטמירין". מקום שיכול לשבור ולכפות את כל גורי הדין.

"מי אל כמוך" - רחמים בלי דין

ב"ג מידות שאמר משה רבנו יש הרבה רחמים, אבל יש גם מעט דין. "וְנָקָה לֹא יְנָקָה פֶּקֶד עוֹן אֲבוֹת עַל בְּנִים וְעַל בְּנֵי בְנִים עַל שְׁלֹשִׁים וְעַל רַבְעִים" (שמות לד ו). כתב על זה המלבי"ם: "והנה ב"ג מדות אמר (משה): 'נושא עון ופשה וחטאה' שהנשיאה הוא שישא ויסבול אותו ולא יעניש עליו ובכל זאת הוא שמור אצלו לעת מצוא, כמו שכתוב שם: 'ונקה לא ינקה'" (ועיין שם בהמשך ההסבר להבדל בין המידות שמנה משה למידות שמנה מיכה).

"מי אל כמוך" - ההנהגה של עקבתא דמשיחא

סיבת ההבדלים הללו היא שמושה דיבר על המידות שנהגו בעם ישראל בדור המדבר, ואילו מיכה הנביא מדבר על המידות שבהן הקב"ה ינהיג את ישראל באחרית הימים, בעקבתא דמשיחא (ומנין לנו שמיכה מדבר על אחרית הימים? שהרי עשרה פסוקים קודם לכן כתוב בנבואת מיכה בפרק ז: "כִּי בִן בְּנֵי אֶבְרָם בַּת קֵמָה בְּאֵמָה פֶּלָה בְּחַמְתָּהּ אִיבִי אִישׁ אֲנִישִׁי בִיתוֹ". המילים שהגמרא בסוטה מט ע"ב רואה אותן כסימנים של עקבתא דמשיחא).

לכן אנחנו אומרים את פסוקי "מי אל כמוך" רק בראש השנה ב"תשליך" וביום הכיפורים בחזרת הש"ץ. הפסוקים האלו הם במדרגה גבוהה וגדולה כל כך, עד שאפילו דור המדבר לא זכה לה. רק הדור של עקבתא דמשיחא. דור שהקב"ה בעצמו מטהר אותם לקראת הגאולה. דור של "ותשליך במצולות ים כל חטאתם".

"לִכֵּן אָמַר לְבֵית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר ה' אֱלֹקִים לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי עֹשֶׂה בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי אִם לְשֵׁם קְדֹשִׁי אֲשֶׁר חָלַלְתֶּם בְּגוֹיִם אֲשֶׁר בְּאַתְּם שָׂם: וְקִדְשִׁיתִי אֶת שְׁמִי הַגָּדוֹל הַמְחַלָּל בְּגוֹיִם אֲשֶׁר חָלַלְתֶּם בְּתוֹכָם וַיְדַעְנוּ הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי ה', נְאֻם ה' אֱלֹקִים, בְּהַקְדִּישִׁי בְכֶם לְעֵינֵינִי: וְלִקְחִיתִי אֶתְכֶם מִן הַגּוֹיִם וְקִבְצִיתִי אֶתְכֶם מִכָּל הָאֲרָצוֹת וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל אֲדַמְתְּכֶם: וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: וְנָתַתִּי לְכֶם לֵב חֲדָשׁ וְרוּחַ חֲדָשָׁה אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם וְהִסֵּרְתִי אֶת לֵב הָאֶבֶן מִבְּשַׂרְכֶם וְנָתַתִּי לְכֶם לֵב בָּשָׂר: וְאֶת רוּחִי אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם וְעֵשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר בְּחָקִי תִלְכּוּ"

עיצוב, עריכה והפקה
עטרות
ירושלים
טל. 02-6519520

הפצת "קול צופיר"
והפצה שבועית של
עלוני פרשת שבוע
לבתי כנסת
בכל רחבי הארץ
יוסי בן-גוריון 03-4104329
5052890851@gmail.com

בית הדין לדיני ממונות
"דרכי הוראה"
בבית המדרש של מרון הראשל"צ זצוק"ל
טל. 02-6514399 פקס. 02-6536842

קונדיטוריה
האחים עיני
בני ברק. כשרות למהדרין
איכות ועבודה עברית

האחים דויטש
תעשיות טקסטיל
איזור התעשייה קרית מלאכי